

POSTANOWIENIE

Dnia 3 listopada 2014 roku

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie Wydział X Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych
w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Ewa Królikowska-Saks

Sędziowie: SSR Daria Popłonyk
SSR Cezary Zalewski

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2014 roku w Warszawie
na posiedzeniu niejawnym
sprawy z wniosku A spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością z siedzibą w P
o ogłoszenie upadłości S spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji z
siedzibą w W

postanawia:

na podstawie art 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytanie prawne:

„ czy art. 54 ust 1 ustawy z 28 lutego 2003 roku prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. nr 60, poz. 535, tekst jednolity Dz.U. z 2012 r., poz. 1112, zm.: Dz.U. z 2012 r., poz.1529, Dz.U. z 2013 r., poz. 355, Dz. U. z 2013, r., poz. 613) w zakresie w jakim nie przyznaje prawa do zaskarżenia przez dłużnika, nie będącego wnioskodawcą, postanowienia o oddaleniu na podstawie art. 13 ustawy ust. 1 i art. 13 ust. 2 prawo upadłościowe i naprawcze wniosku o ogłoszenie upadłości jest zgodny z art. 20, art. 22, art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 w związku z art. 176 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”

/SSR Daria Popłonyk/

/SSR Ewa Królikowska-Saks/

Z/SSR Cezary Zalewski
stwierdzenie

STARSZY SEKRETARZ SĄDOWY
Sekretarz

Gertruda Wasikowska

Uzasadnienie :

Stan sprawy:

Potrzeba przedstawienia Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego o treści określonej w sentencji postanowienia pojawiła się w toku rozpoznawania sprawy z wniosku A spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P o ogłoszenie upadłości S spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji z siedzibą w W – sygnatura akt sprawy

Wnioskiem z dnia lutego 2014 roku A spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P wniosła o ogłoszenie upadłości S spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji z siedzibą w W obejmujące likwidację majątku dłużnika.

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu czerwca 2014 roku ustalając legitymację wnioskodawcy Sąd Upadłościowy dokonał zabezpieczenia majątku dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego.

Postanowieniem z dnia lipca 2014 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy X Wydział Gospodarczy dla spraw upadłościowych i naprawczych oddalił wnioski o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, tj. z uwagi na brak majątku spółki pozwalającego na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego.

Wnioskiem z dnia lipca 2014 roku pełnomocnik uczestnika wniósł o sporządzenie i doręczenia uzasadnienia postanowienia. Postanowieniem z dnia lipca 2014 roku Sąd Upadłościowy odmówił sporządzenia uzasadnienia pkt 1 postanowienia z uwagi na treść art. 54 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze.

Pismem z dnia lipca 2014 roku uczestnik zaskarżył postanowienie z dnia lipca 2014 roku w przedmiocie oddalenia wniosku na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze.

Pismem z dnia sierpnia 2014 roku uczestnik złożył zażalenie na postanowienie Sądu z lipca 2014 roku w przedmiocie odmowy sporządzenia i doręczenia uzasadnienia postanowienia.

Zagadnienie konstytucyjne:

Dokonując kontroli dopuszczalności wniesionego przez dłużnika zażalenia na postanowienie Sądu Upadłościowego z lipca 2014 roku Sąd I instancji powziął wątpliwości co do zgodności art. 54 ust 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze w zakresie w jakim przedmiotowy przepis odmawia dłużnikowi uprawnienia dla zaskarżenia postanowienia o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze dłużnikowi – w przypadku kiedy wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony przez wierzyciela, z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności z art. 45 ust 1, art. 77 ust 2 i art. 78 w związku z art. 176 ust 1 Konstytucji. Wątpliwości dotyczą tego czy powołany przepis ustawy prawo upadłościowe i naprawcze poprzez uniemożliwienie dłużnikowi żądania wszczęcia kontroli instancyjnej orzeczenia w przedmiocie oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art 13 ustawy narusza prawo do sądu, rozumiane jako prawo do rozpatrzenia sprawy w sposób jawny, sprawiedliwy i z uwzględnieniem zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego. Pojawiają się także wątpliwości co do tego, czy przepis art. 54 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze nie narusza także art. 20 i art. 22 ustawy zasadniczej – stanowiących o zasadzie wolności działalności gospodarczej i nie przekracza dopuszczalnych (art. 22 Konstytucji) ograniczeń tej wolności.

Zgodnie z treścią art. 54 ust.1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze na postanowienie o ogłoszeniu upadłości zażalenie przysługuje wyłącznie upadłemu, a na postanowienie oddalające wniosek o ogłoszenie upadłości - wyłącznie wnioskodawcy.

Powyższa regulacja oznacza, że dłużnik nie będący wnioskodawcą w sprawie nie ma możliwości zaskarżenia postanowienia Sądu oddalającego wniosek bez względu na podstawę wydania takiego orzeczenia. Należy jednakże zwrócić uwagę na to, że orzeczenie o oddaleniu wniosku na podstawie art 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze poprzedzone jest ustaleniem przez Sąd zarówno legitymacji wnioskodawcy (wierzyciela) jak i zaistnienia stanu niewypłacalności uczestnika w rozumieniu art 10 i 11 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, a oddalenie wniosku jest jedynie spowodowane brakiem płynnego majątku wystarczającego na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego.

Jak stanowi art. 13 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze sąd oddali wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania. Zgodnie z art. 13 ust. 2 sąd może oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości w razie stwierdzenia, że majątek dłużnika jest obciążony hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską w takim stopniu, że pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania.

Sygn. akt

Orzecznictwo sądów upadłościowych wypracowało zwyczaj umieszczania w treści postanowień o oddaleniu wniosku na podstawie art. 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze podstawy prawnej oddalenia. Powyższe nie znajduje oparcia wprost w przepisach ustawy kodeks postępowania cywilnego czy ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, lecz jest spowodowane dalszymi skutkami jakie są związane z tym orzeczeniem. W przypadku postanowień wydanych na posiedzeniach niejawnych podstawa prawna znajdzie wyraz w uzasadnieniu orzeczenia sporządzanym z urzędu, natomiast w przypadku postanowień wydanych po przeprowadzeniu rozprawy brak uzasadnienia rozstrzygnięcia sądu upadłościowego wiąże się z koniecznością wskazania podstawy prawnej oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości już w sentencji postanowienia. Powyższa praktyka jest wynikiem, jak wskazano powyżej, szczególnych konsekwencji jakie ustawodawca i orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego przypisuje oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art 13 ust. 1 lub ust. 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze.

Rozstrzygnięcie oddalające wniosek o ogłoszenie upadłości stanowi przede wszystkim już w toku postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości podstawę dla dalszego rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania. Zgodnie bowiem z art. 32 ust 3 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze kosztami sądowymi obciąża się dłużnika w razie oddalenia wniosku na podstawie art. 12 ust. 1 albo art. 13 ustawy. Możliwość zaskarżenia w takim przypadku orzeczenia w przedmiocie kosztów jest jedynie iluzoryczna, albowiem bez prawa do podważenia zasadności postanowienia o oddaleniu wniosku na podstawie art. 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze nie jest możliwe podważenie podstawy dla ustalenia rozkładu obowiązku poniesienia kosztów związanych z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Koszty te nie obejmują jedynie kosztów związanych z uiszczoną opłatą sądową od wniosku czy kosztów zastępstwa procesowego, lecz w przypadku dokonania na mocy art. 38 i art. 40 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze zabezpieczenia majątku dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego czy zarządu przymusowego nad majątkiem dłużnika, jak również w przypadku powołania biegłego dla oszacowania przedsiębiorstwa dłużnika stanowić mogą znaczne kwoty.

Jednocześnie odpis postanowienia o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze przesyła się do Krajowego Rejestru Sądowego. Zgodnie bowiem z treścią art. 41 pkt 4) ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym dane o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości z uwagi na fakt, że majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie

Sygn. akt

kosztów postępowania ujawniane są w dziale 4 rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Zamieszczenie powyższych informacji w KRS ma służyć ujawnieniu sytuacji ekonomicznej przedsiębiorcy, którą w takich wypadkach ocenić należy jako złą i stanowić przestrożę dla potencjalnych kontrahentów, którzy zamierzają nawiązać stosunki prawne z takim przedsiębiorcą. Powyższe stanowi także ważną informację o sytuacji finansowej danego przedsiębiorcy dla instytucji udzielających finansowania. W świetle zaleceń wstrzymania udzielania kredytów lub pożyczek dla podmiotów niewypłacalnych informacja w KRS o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze oznaczać może bardzo poważne konsekwencje, jeżeli chodzi o możliwość dalszej działalności przedsiębiorcy i możliwość uzyskania zewnętrznego kredytowania.

Wyłączenie kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu Upadłościowego zapadłego na podstawie art. 13 ust. 1 lub 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze prowadzi do umieszczenia w Krajowym Rejestrze Sądowym danych określających sytuację przedsiębiorcy wyłącznie w oparciu o orzeczenie Sądu I instancji.

Ponadto orzeczenie wydane na podstawie art. 13 ust. 1 lub ust. 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze ma istotne znaczenie dla ustaleń dokonywanych przez Sąd w toku postępowań zmierzających do ustalenia odpowiedzialności osób zarządzających przedsiębiorstwem na podstawie art. 373 ustawy prawo upadłościowe, odpowiedzialności odszkodowawczej art. 21 ust. 3 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, jak również odpowiedzialności członków zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 299 kodeksu spółek handlowych i na podstawie art. 116 ordynacji podatkowej. Orzeczenie to stanowi bowiem prejudykat w zakresie wykazania bezskuteczności egzekucji kierowanej przeciwko spółce (powszechnie aprobowany w orzecznictwie i doktrynie pogląd – por. m.in. wyrok SN z 14 lutego 2003 roku, IV CKN 1779/00, wyrok SN z 26 czerwca 2003 roku, V CKN 416/01, wyrok SN z 9 maja 2008 roku, III CSK 364/07).

Zrównanie orzeczenia o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości danego podmiotu, jeżeli jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania (art 13 ust 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze) albo w razie stwierdzenia, że majątek dłużnika jest obciążony hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską w takim stopniu, że pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania (art. 13 ust 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze) z sytuacją niewypłacalności spółki pojawia się wprost także w innych aktach

Sygn. akt

prawnych, jak np. ustawie z 13 lipca 2006 roku o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (art 3 ust 1 pkt 4) i pkt 5) ustawy).

Wzorzec kontroli:

I.

Przepisy art. 45 ust, art. 77 ust 2 i art. 78 w związku z art 176 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowią o prawie do sądu oraz prawie do instancyjnej kontroli orzeczeń wydanych przez Sąd I instancji.

Prawo do sądu zostało wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej gwarantującemu każdemu prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy niezależny, bezstronny i niezawisły Sąd. Prawo to jest jedynym z podstawowych praw jednostki i jedną z fundamentalnych gwarancji Państwa prawa.

Jak zwracał uwagę Trybunał Konstytucyjny w szeregu orzeczeń na konstytucyjne prawo do sądu składa się w szczególności:

- prawo dostępu do sądu- tj. prawo uruchomienia procedury przed niezależnych, bezstronnym i niezawisłym sądem;
- prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności;
- prawo do wyroku sądowego – tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd;
- oraz prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy. (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2007 roku, sygn. akt SK 7/06, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 26 listopada 2013 roku, sygn. akt SK 33/12, wyrok z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99)

Zgodnie natomiast z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej do dochodzenia naruszonych wolności lub praw. W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego przepis ten zabrania zamykania drogi sądowej dochodzenia wolności lub praw konstytucyjnych.

Istotnym elementem prawa do sądu są określone w art. 45 Konstytucji gwarancje sprawiedliwości proceduralnej. Jednym z ich przejawów jest przepis art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przyjmujący zasadę kontroli instancyjnej orzeczeń poprzez przyznanie każdej ze stron prawa do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Prawo do zaskarżenia decyzji i orzeczeń stanowi przy tym ważną gwarancję i środek ochrony praw i wolności stron, a rozwinięciem ustanowionej art. 78 zasady jest przepis art 176 Konstytucji mówiący o co najmniej dwuinstancyjności postępowania

Sygn. akt

sądowego w Polsce. Zasada dwuinstancyjności postępowania stanowi przy tym istotny czynnik urzeczywistnienia tzw. „sprawiedliwości proceduralnej”.

Z art. 78 zdanie pierwsze Konstytucji jednoznacznie wynika skierowany do prawodawcy postulat takiego kształtowania procedur, aby było przewidziane w nich prawo wniesienia przez stronę środka zaskarżenia. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, do istoty analizowanego prawa należy możliwość uruchomienia weryfikacji orzeczenia i decyzji zapadłych w pierwszej instancji. Ustawodawca ma zatem obowiązek nie tylko umożliwić zainteresowanej stronie prawo do wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia lub decyzji wydanych w pierwszej instancji, ale i umożliwić organowi rozpatrującemu środek zaskarżenia merytoryczną ocenę prawidłowości uprzednio rozstrzygniętej sprawy. Jak wskazał Trybunał w wyroku z 16 listopada 1999 r., sygn. SK 11/99 (OTK ZU nr 7/1999, poz. 158, cz. III, pkt 2): „konstytucyjna kwalifikacja konkretnych środków zaskarżenia pozostawionych przez prawodawcę do dyspozycji strony, uwzględniać musi całokształt unormowań determinujących przebieg danego postępowania. W szczególności konieczne jest zarówno odniesienie do rodzaju sprawy rozstrzyganej w danym postępowaniu, struktury i charakteru organów podejmujących rozstrzygnięcie, jak i wreszcie konsekwencji oddziaływania innych zasad i norm konstytucyjnych, w szczególności zaś konstytucyjnej zasady prawa do sądu”.

Ustawa zasadnicza określając w art 78 podmiot prawa zaskarżania decyzji i orzeczeń wydanych w pierwszej instancji posługuje się przy tym terminem „każda ze stron”, a więc prawo to zapewnione powinien mieć każdy podmiot, którego praw i obowiązków dotyczy rozstrzygnięcie sądu.

Konstytucja nie wyklucza jednocześnie ustanawiania w ustawie pewnych ograniczeń praw i wolności, w tym prawa do sądu, jeżeli nie prowadzą do zamknięcia sądowej drogi dochodzenia konstytucyjnych praw i wolności i mieszczą się w granicach wyznaczonych przez art. 31 ust. 3 Konstytucji. Przepis ten (art. 31 ust 3) określa podstawowe warunki ustanawiania ograniczeń praw i wolności człowieka i obywatela, do których należy: ustawowa forma ograniczenia, istnienie w państwie demokratycznym konieczności wprowadzenia ograniczenia i funkcjonalny związek ograniczenia z realizacją wskazanych w art. 31 ust. 3 wartości (jak bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, wolności i praw innych osób) oraz zakaz naruszania istoty danego prawa lub wolności. Ograniczenia praw i wolności można uznać przy tym za konieczne jedynie gdy spełniają one wymóg proporcjonalności. por wyrok TK z 14 marca 2006, sygn akt SK 4/05)

Dla oceny, czy doszło do naruszenia zasady proporcjonalności (zakazu nadmiernej ingerencji) konieczne jest udzielenie odpowiedzi na trzy pytania: 1) czy wprowadzona regulacja ustawodawcza jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków; 2)

Sygn. akt

czy regulacja ta jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest powiązana; 3) czy efekty wprowadzanej regulacji pozostają w proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela.

W przypadku prawa do kontroli instancyjnej również art. 78 zdanie drugie Konstytucji wprost przewiduje możliwość ograniczenia tego prawa w przypadkach określonych ustawą. Wyjątki te, jak wskazano powyżej muszą być jednak uzasadnione szczególnymi okolicznościami i nie mogą prowadzić do naruszenia innych norm konstytucyjnych, ani przekreślać samej zasady.

W świetle powyższych rozważań pojawia się pytanie czy określone przepisem art. 54 ust 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze ograniczenie prawa do sądu poprzez ograniczenie prawa do kontroli instancyjnej nie narusza innych zasad i praw podmiotowych gwarantowanych przez Konstytucję.

Konstytucja nie precyzuje charakteru wyjątków od zasady dwuinstancyjności, nie wskazując ani zakresu podmiotowego ani przedmiotowego, w jakim odstępstwo od tej zasady jest dopuszczalne. W wyroku z 14 maja 2013 r., sygn. P 27/12 (OTK ZU nr 4/A/2013, poz. 41, cz. III, pkt 2.2) Trybunał wyraził pogląd co do sposobu ustalania przez ustawodawcę katalogu wyjątków wskazując, że w pierwszym rzędzie ustawodawca musi liczyć się z tym, że wyjątki od zasady zaskarżalności nie mogą doprowadzić do naruszenia innych norm konstytucyjnych. Nie mogą jednocześnie powodować przekreślenia samej zasady ogólnej, która na gruncie zwykłego ustawodawstwa stałaby się de facto wyjątkiem od wprowadzanej w różnych regulacjach procesowych reguły postępowania jednoinstancyjnego. Odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 78 zdanie pierwsze Konstytucji w każdym razie powinno być podyktowane szczególnymi okolicznościami, uzasadniającymi pozbawienie strony postępowania środka odwoławczego. W związku z tym że wprowadzenie wyjątków od zasady zaskarżalności stanowi ograniczenie konstytucyjnego prawa podmiotowego jednostki ocena dopuszczalności takich wyjątków musi być przeprowadzana każdorazowo z uwzględnieniem zasady proporcjonalności wynikającej z art. 31 ust. 3 Konstytucji (zob. np. wyroki TK z: 20 października 2010 r., sygn. P 37/09, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 79, cz. III, pkt 5.3; 30 października 2012 r., sygn. SK 20/11, cz. III, pkt 3). A zatem musi być spełniona przesłanka niezbędności, przydatności i zbilansowania. (por. wyrok TK z 26 listopada 2013 roku, sygn akt SK 33/12).

Mając na uwadze powyższe trudno znaleźć szczególne uzasadnienie dla ograniczenia zasady zaskarżalności orzeczeń w przypadku postanowienia zapadłego w

Sygn. akt

oparciu o art 13 ust 1 lub art 13 ust 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze. Postulat sprawności i szybkości przy rozpoznawaniu wniosku w przedmiocie ogłoszenia upadłości wynikający z przekonania ustawodawcy, że interes ogółu wierzycieli wymaga aby stan niepewności co do dalszych losów niewypłacalnego dłużnika być jak najkrótszy i które to założenie jest realizowane m.in poprzez przepisy ograniczające okres rozpoznania wniosku do dwóch miesięcy (art. 27 ust. 3 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze) wykluczające możliwość zawieszenia postępowania (art. 35 ustawy), ustanawiające zasadę rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym (art. 27 ust. 1 ustawy), a nawet przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości lub w części także wówczas, gdy wyznaczono rozprawę (art. 27 ust. 2 ustawy) znajduje swoje uzasadnienie jedynie do czasu wydania postanowienia przez Sąd Upadłościowy. Po oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości wszelkie ograniczenia praw i wolności dłużnika z uwagi na interes ogółu wierzycieli przestają mieć racjonalne uzasadnienie.

II.

Wolność działalności gospodarczej jest zgodnie z art. 20 Konstytucji jedną z podstawowych zasad ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 22 Konstytucji stanowi jednocześnie, że jej ograniczenie jest dopuszczalne jedynie w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny.

Pozbawienie dłużnika możliwości zaskarżenia orzeczenia sądu o oddaleniu wniosku na podstawie art. 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, wobec powyżej wskazywanych skutków tego postanowienia oznacza faktyczne ograniczenie konstytucyjnie zagwarantowanej wolności działalności gospodarczej, a tym samym pojawia się wątpliwość czy art. 54 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze nie narusza także dyspozycji art. 22 w związku z art. 20 ustawy zasadniczej.

Ograniczenie to przejawiać się będzie przede wszystkim w znacznym utrudnieniu uzyskania zewnętrznego finansowania przez instytucje kredytowe (banki), faktycznym utrudnieniu rozwinięcia działalności i nawiązania współpracy na nowych obszarach jak również możliwości ograniczenia współpracy przez dotychczasowych kontrahentów - w świetle publicznej informacji o niewypłacalności podmiotu gospodarczego.

Niewątpliwie bezpieczeństwo obrotu gospodarczego wymaga ujawnienia informacji o złej kondycji finansowej uczestniczących w nim podmiotów, jednakże w obecnie obowiązującym stanie prawnym odbywa się to jedynie w oparciu o arbitralne orzeczenie sądu I instancji bez możliwości poddania tego rozstrzygnięcia kontroli zainicjowanej przez samego zainteresowanego (dłużnika).

Art. 20 Konstytucji określa, że społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej

Sygn. akt

Polskiej. Rozwinięciem tej zasady jest art. 22 stanowiący że ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego oraz w doktrynie dominuje pogląd, że art. 22 Konstytucji pełni dwojaką funkcję. Z jednej strony traktować go należy jako wyrażenie zasady ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej (i w tym zakresie stanowi on konkretyzację ogólniejszych zasad, wyrażonych w art. 20), z drugiej strony - może on stanowić podstawę do konstruowania prawa podmiotowego, przysługującego każdemu, kto podejmuje działalność gospodarczą. (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 10 kwietnia 2001 r., sygn. U 7/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 56; 7 maja 2001 r., sygn. K 19/00, OTK ZU nr 4/2001, poz. 82 oraz 2 grudnia 2002 r., sygn. SK 20/01, OTK ZU nr 7/A/2002, poz. 89; por także B. Banaszak, Konstytucja RP. Komentarz, Warszawa 2009, s.125 i n.).

Gwarantowana przez art. 22 Konstytucji wolność działalności gospodarczej nie ma niewątpliwie charakteru absolutnego, a zatem może podlegać ograniczeniom (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 10 kwietnia 2001 r., sygn. U 7/00; z 7 maja 2001 r., sygn. K 19/00 oraz z 2 grudnia 2002 r., sygn. SK 20/01), jednakże ustawowe limitowanie tej wolności nie może być realizowane na zasadzie zupełnej dowolności. Art. 22 Konstytucji formułuje tu dwojakiego rodzaju przesłanki dla wprowadzania owych ograniczeń. W płaszczyźnie materialnej wymaga, aby ograniczenia wolności gospodarczej znajdowały uzasadnienie w „ważnym interesie publicznym”, a w płaszczyźnie formalnej - aby były wprowadzone „tylko w drodze ustawy” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 10 kwietnia 2001 r., sygn. U. 7/00, OTK ZU nr 3/2001, s. 379). Usprawiedliwić ingerencję w konstytucyjnie gwarantowaną wolność działalności gospodarczej może tylko ważny interes publiczny, odniesiony odpowiednio do zasady proporcjonalności. Niezbędne jest nadto zachowanie ustawowej formy ingerencji (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 26 kwietnia 1999 r., sygn. K 33/98, OTK ZU nr 4/1999, poz. 71).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego został wyrażony pogląd, że art. 22 Konstytucji reguluje wprost w sposób wyczerpujący i kompleksowy zarówno formalne (wymóg ustawowej formy), jak i materialne (ważny interes publiczny) przesłanki ograniczenia wolności działalności gospodarczej. Trybunał wskazał, że jeżeli uznać, że wolność działalności gospodarczej należy do konstytucyjnych praw i wolności jednostki, to art. 22 Konstytucji, stanowiący *lex specialis* w stosunku do art. 31 ust. 3 Konstytucji, wyłącza jego stosowanie jako adekwatnego wzorca kontroli ustawowych ograniczeń wolności działalności gospodarczej. Jednocześnie Trybunał dopuścił również przyjęcie, że - każdy wypadek konieczności ochrony dóbr wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji mieści się w klauzuli „ważnego interesu publicznego” w rozumieniu art. 22 Konstytucji. Natomiast w zakresie „ważnego interesu publicznego” mieszczą się również wartości niewymienione w art. 31 ust. 3 Konstytucji. W konsekwencji zakres dopuszczalnych

Sygn. akt

ograniczeń wolności działalności gospodarczej jest, przynajmniej patrząc pod kątem materialnych podstaw (przesłanek) ograniczeń, szerszy od zakresu dopuszczalnych ograniczeń tych wolności i praw, do których odnosi się art. 31 ust. 3 Konstytucji. (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 29 kwietnia 2003 r., sygn. SK 24/02, OTK ZU nr 4/A/2003, poz. 33; z 19 stycznia 2010 r., sygn. SK 35/08, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 2).

W przypadku uniemożliwienia dłużnikowi podważenia decyzji sądu upadłościowego wydanej na podstawie art. 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze trudno znaleźć „ważny interes publiczny” uzasadniający powyższe ograniczenie wolności działalności gospodarczej. Wydaje się, że bezpieczeństwo obrotu gospodarczego poprzez wyeliminowanie z niego podmiotów niewypłacalnych zagrażających płynności finansowej innym podmiotów podejmujących współpracę gospodarczą z takim przedsiębiorcą może zostać zapewnione również w przypadku zachowania prawa do poddania przez samego dłużnika kontroli instancyjnej orzeczenia o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art 13 ust 1 lub art 13 ust 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, a tym samym zachowaniu jego prawa do sądowej ochrony naruszonej wolności (gwarantowanej przez art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Reasumując, w świetle powyższych zapisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej mając jednocześnie na uwadze daleko idące skutki jakie dla dłużnika wywołuje orzeczenie o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ust 1 lub ust 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze powstaje wątpliwość co do zgodności przepisu art. 54 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze ograniczającego uprawnienie dłużnika do zaskarżenia decyzji Sądu upadłościowego z ustawą zasadniczą, a mianowicie:

- art 78 w związku z art 176 ust 1 Konstytucji poprzez uniemożliwienie skorzystania z konstytucyjnego prawa dostępu do rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy,
- art 78 w związku z art 45 ust 1 Konstytucji poprzez uniemożliwienie skorzystania z prawa do rzeczywistej kontroli rozstrzygnięcia zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności,
- art 77 Konstytucji w związku z art. 176 i art 45 Konstytucji poprzez zamknięcie drogi sądowej do dochodzenia naruszonych orzeczeniem Sądu I praw i wolności,
- art. 20 Konstytucji i art. 22 Konstytucji w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji poprzez uniemożliwienie sądowego dochodzenia naruszonych praw i wolności i tym samym nieuzasadnione faktyczne ograniczenie zasady wolności działalności gospodarczej.

Możliwe negatywne oddziaływanie orzeczenia wydanego w oparciu o art 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze na prawa i wolności podmiotu, którego dotyczył wniosek o ogłoszenie upadłości, wychodzące poza przepisy samej ustawy prawo

Sygn. akt

upadłościowe i naprawcze powodują, że dłużnik posiada uzasadniony interes prawny w żądaniu umożliwienia podważenia wydanego przez Sąd I instancji orzeczenia. Pomimo oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości postanowienie wydane na podstawie art 13 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze może bowiem wywołać szereg negatywnych skutków zarówno dla przedsiębiorstwa dłużnika (utrata renomy i dobrego imienia wśród kontrahentów, brak możliwości finansowania działalności poprzez uzyskanie kredytu bankowego), jak i dla osób nim zarządzających (ułatwienia w zakresie ustalenia odpowiedzialności na podstawie art. 299 ksh czy art.116 ordynacji podatkowej).

Jednocześnie Sąd pytający powziąwszy wątpliwości co do zgodności z ustawą zasadniczą mającego mieć zastosowanie art 54 ust 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze nie widzi możliwości dokonania takiej wykładni przepisów ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, która pozwalałaby na wyinterpretowanie normy zgodnej z powoływanymi powyżej przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Treść normy objętej art. 54 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze jest jasna i nie pozwala na przyjęcie innego rozwiązania niż odmowa przyznania dłużnikowi - nie będącemu wnioskodawcą prawa do zaskarżenia postanowienia Sądu oddalającego wniosek o ogłoszenie upadłości – bez względu na przyczynę oddalenia wniosku. Właściwym trybem w sytuacji wątpliwości co do zgodności takiego uregulowania z ustawą zasadniczą, w szczególności – prawem do sądowego poszukiwania ochrony swoich praw i zasadą dwuinstancyjności postępowania sądowego jest skierowanie w oparciu o art 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej pytania do Trybunału Konstytucyjnego.

Odpowiedź na pytanie zawarte w sentencji postanowienia jest niezbędna dla rozstrzygnięcia zawisłej przed tut. Sądem sprawy – wydanie przez Trybunał orzeczenia o niekonstytucyjności powołanego przepisu art 54 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze zobliguje Sąd pytający do przekazania złożonego przez dłużnika zażalenia do Sądu II instancji, natomiast orzeczenie o zgodności z prawem powoływanego przepisu – do odrzucenia zażalenia jako niedopuszczalnego.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji postanowienia.

/SSR Daria Popłonyk/

/SSR Ewa Królikowska-Saks/

/SSR Cezary Zalewski/

oryginał
STARSZY SEKRETARZ SĄDOWY
Sekretarz
Gertruda Wasikowska